



# ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ

## ПРОГРАМА ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ 2020-2024



2020 г.

## **I. ВЪВЕДЕНИЕ**

Понятието за енергийна ефективност е далеч от старите представи за икономия на енергия. Тя не е изключване на отоплението и лишаване от комфорт. Енергийната ефективност означава извличане на максимална полза от всяка единица енергия чрез съответните навици и използване на модерни технологии за задоволяване на ежедневните нужди. Тя е най-лесния и ефективен начин за намаляване на енергийната консумация и замърсяването на околната среда.

Енергийната ефективност може да се представи като измерител на разумното използване на енергията. В основни линии включва повишаване на ефекта от дейностите, свързани с потребление на енергия, при същевременно намаляване на разходите за това, естествено без загубата на комфорт

За енергийна ефективност говорят следните фактори:

- Намаляване разходите за скъпи горива и енергии;
- Повишаване сигурността на снабдяването с енергия;
- Подобряване топлинния комфорт;
- Намаляване емисиите на вредни вещества;
- Предпоставка за устойчиво развитие.

Чрез **Програмите за енергийна ефективност (ПЕЕ)** в Р.България се изпълнява държавната политика по енергийна ефективност (**ЕЕ**) за постигане на Националната индикативна цел за пестене на горива и енергии. Тази цел е заложена в **Националния план за действие по енергийна ефективност 2014-2020 г.**

Една от ключовите цели е да се подпомогне местната власт при осигуряването на достатъчно финансиране за изпълнение на отговорностите за предоставяне на адекватни обществени услуги. В това отношение с Програмата за енергийна ефективност се цели да се подпомогне общината да намери финансиране за решаването на належащи инфраструктурни проблеми и други социално ориентирани програми.

Държавната политика в направление Енергийна ефективност (**ЕЕ**) се осъществява въз основа на **национални дългосрочни и краткосрочни програми**, приети от МС в съответствие с чл.5 от Закона за енергийна ефективност (**ЗЕЕ**) и наредбите към него. Отговорностите на общините в сферата на енергийната ефективност се съдържат в чл.12 от Закона за енергийна ефективност, в чл.6 от Закона за енергетика, в чл.92 от Закона за устройство на територията и в съответствие с изпълнението на регионалните им планове за развитие за определен период.

## **II. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОГРАМА ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ**

Изготвянето на общинските програми за енергийна ефективност, както и на програмите за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници и биогорива е един от приоритетите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода до 2020 г. Чрез устойчиви енергийни

проекти и стратегии за изпълнението на тези програми, кохезионната политика превръща екологичните предизвикателства - осигуряване качество на атмосферния въздух, намаляване изменението на климата и управление на ресурсите, във възможности за развитие на регионите и превръщането им в по-атрактивно място за инвестиции и създаване на нови работни места.

Като продължение на тази политика, Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност, въведена в българското законодателство с новия Закон за енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 35 от 15.05.2015 г., в сила от 15.05.2015 г.), предвижда в т. 18 от преамбюлната си част, че държавите-членки следва да насърчават общините и другите публични органи да приемат интегрирани и насочени към устойчиво развитие планове за енергийна ефективност с ясни цели.

Въвеждането на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност в българското законодателство със сега действащия Закон за енергийната ефективност (ЗЕЕ) на практика постави общините в Република България в ситуация, при която всяка една от тези общини следва да приеме нова, актуална програма за енергийна ефективност, съответстваща на изискванията на Директивата и на ЗЕЕ за:

- реализацията на дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност в съответствие с Националния план за действие по енергийна ефективност 2014 – 2020 г., водещи до икономии на енергия не само в крайното, но и в първичното потребление на енергия;

- изпълнение на индивидуални цели за енергийни спестявания, като част от националната задължителна цел за енергийни спестявания на Република България до 2020г. от страна на т.нар. „задължени лица - търговци с енергия“ при крайните клиенти на енергия, към които принадлежат и общините;

- въвеждане на допълнително изискване, освен енергийната ефективност на сградния фонд на общините, да се повиши и енергийната ефективност на уличното осветление (за общини с население над 20 000 души).

По силата на чл. 12, ал. 1 - ал. 3 от ЗЕЕ държавната политика в областта на енергийната ефективност се изпълнява от всички държавни и местни органи, като за целта тези органи разработват и приемат програми по енергийна ефективност, съответстващи на целите, заложиени в:

1. Националната стратегия по енергийна ефективност на Република България;
2. Националният план за действие по енергийна ефективност 2014 - 2020 г.;
3. Националният план за сгради с близко до нулево потребление на енергия, националният план за подобряване на енергийните характеристики на отопляваните и/или охлаждаемите сгради - държавна собственост, използвани от държавната администрация;
4. Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществените и частния национален жилищен и търговски сграден фонд.

Програмите по енергийна ефективност се разработват при отчитане на стратегическите цели и приоритети на регионалните планове за развитие на съответните райони, изготвени на основание чл. 4, ал. 3 от Закона за регионалното развитие, както и въз основа на перспективите за устойчиво икономическо развитие на съответните райони за икономическо планиране.

По аргумент от чл. 12, ал. 4 от ЗЕЕ, средствата за изпълнение на програмите по енергийна ефективност се осигуряват в рамките на бюджетите на държавните органи и на общините.

### **III. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ**

#### **1.1. Кратко описание на общината**

Община Търговище е разположена в източната част на Дунавската равнина и заема площ от 840,5 кв. км. На север общината граничи с община Лозница, на североизток с Хитрино, на изток с общините Шумен, Велики Преслав и Върбица, на юг с Омуртаг, а на запад с общините Антоново и Попово. Общинският център отстои на 320 км от София. Близостта на града до изходните пунктове на страната – Варна (121 км.) и Русе (99 км.), го превръщат в естествено стратегическо кръстовище на тези направления. Удобна е и връзката през Котел за Южна България.

Територията на Община Търговище се характеризира с разнообразие и преливане на равнинен, хълмист и нископланински релеф. Община Търговище е сравнително бедна на водни ресурси. В нея са разположени изворните области на реките Черни Лом и Малки Лом. Територията на общината се отводнява от р. Врана (с притоците и), и р. Вардунска. Реките

са маловодни, с малки водосборни басейни. Речният отток е непостоянен. Всички реки имат снежно-дъждовен режим. Основна част от територията, заета от “водни течения и площи” (15 420 дка), се формира от девет язовира: “Съединение”, “Фисек”, “Овчарово”, “Вардун”, “Поляница”, “Преселец”, “Пресиян”, “Лиляк”, част от “Бели Лом” и други по-малки язовири общинска собственост. Рационално се използват водите на Търговищкия минерален извор “Боаза”. Водата от него е алкална, хладка, без мирис, с приятен вкус и голяма лековитост.



Площите на пасищата и естествените ливади, условно наречени “тревни площи” са ресурс за развитието на говедовъдството и овцевъдството. Площта им заема 76748 дка, или 9,2% от територията на общината. Горските територии включват площта на Държавния горски фонд и заемат 196 714 дка (23,4% при средно за страната 33,6%). Населените места и другите урбанизирани територии заемат 55 232 дка площ (6,6% при средно за страната 5,0%). Природните условия и ресурси в общината съдържат добър потенциал за развитие на ефективно селското и горското стопанство, балансирана селищната мрежа, модерна техническа инфраструктура, туризъм и рекреация.

## 1.2. Отраслова структура и характеристика на промишленост

През годините на прехода в Република България се разви пазарно-ориентирано стопанство. Поради тази причина общините имат ограничена възможност да влияят на развитието на икономиката на тяхна територия. Основна движеща сила е бизнеса. Ролята на общините се състои в създаването на рамкови условия и инвестиционен климат. След труден период на развитие през 90-те години на миналия век, икономиката на

Община Търговище започва да се възстановява. От 2003 г. се очертават някои положителни тенденции, градящи реалните перспективи на общината постепенно да излезе от икономическия спад и да възстанови ролята си на един от икономическите центрове на Североизточния район.

На територията на Община Търговище функционират и представители на едрия бизнес. На първо място това са четирите завода за стъкло на “Тракия глас България” АД ; “ЛВК Търговище” АД, “Търговище Ботълинг Къмпани” ООД , “Терем – Хан Крум” АД. През последните години бяха изградени съвременни частни предприятия: “Гласко” ООД – предприятие за преработка и търговия на стъкло и стъклени продукти; “Мебел стил” ООД – предприятие за производство на мебели.

В резултат на развитието на стъklarската и хранително-вкусовата промишленост съществуват реални предпоставки за формиране на кълстери “Стъкло” и ”Храни”.

### ***Химическа промишленост***

- След 2005 г. отрасълът започна да се развива с бързи темпове, предимно в резултат на изградените производствени мощности на заводите на “Тракия глас България” АД за производство и преработка на стъкло. Представители на стъklarската промишленост са “Гласко” ООД и “Дакс” ООД. Представител на химическата промишленост е “Екофол” АД – производство и търговия с течни торове.

### ***Хранително вкусова промишленост***

- Този отрасъл е добре развит в резултат на налична ресурсна основа и относително гарантирани пазари. Хранително – вкусовата промишленост е с широка производствена специализация – млекопреработка и производство на млечни продукти, замразяване на плодове и зеленчуци, производство на халва, производство на пчелен мед, мелничарство, производство на вина и спиртни напитки, месодобив и месопреработка, производство на хляб и хлебни изделия, производство на безалкохолни напитки. По-големи представители на отрасъла са: “ЛВК - Търговище” АД, “Търговище Ботълинг Къмпани” ООД, Предприятие за месодобив и месопреработка - с. Здравец, и др.

### ***Строителство***

- През последните години се забелязва ръст на този отрасъл - за три години броят на заетите в сферата на строителството е нараснал с 83 %, което е важен индикатор за развитие на икономиката на територията на Община Търговище. Поради спецификата на дейностите и нормативната база в тази област се ползват услугите на фирми спечелили обществени поръчки. Представители на този

отрасъл са: “Поляница” ООД, “Радита” ООД, “Пътинженеринг” ООД, „Стройкомерс -ТТ” ООД, „Стройекспрес -НН” ООД; „Стоянов и Ненков” ООД, и др.

### ***Търговия и услуги***

- Това е отрасълът с най-голяма конкуренция и потенциал за развитие. Тук се включват търговия с хранителни продукти, с алкохол и безалкохолни напитки, с канцеларски материали, с горива и др. Предлагат се услуги в областта на хотелиерство и ресторантьорство, комунално–битови, транспортни, медицински и др. По-големи представители са: “Търговище Автотранспорт” ЕООД, “Счетоводно-одиторска кантора Венков” ООД, “Електроника Н.С.” ЕООД, “Тера Европа”, Хотелски комплекси “Рай” и Белия кон” и др. .

### ***Машиностроене и електротехника***

- Съществува добра производствена и технологична база за развитие на този отрасъл. Представители са: “Терем – Хан Крум” АД – ковашки изделия, зъбни колела, оси, валове и др., и “Варна-про” ООД– корабно електрооборудване, налични производствени мощности на “Зора” и др.

### ***Шивашка промишленост***

- Текстилната и шивашка промишленост има силни традиции в общината. Формира около 5% от промишлената продукция. Функционират няколко големи предприятия, предимно в частния сектор: “Божур – 71” АД, “Дже Те Ка” ЕООД , “Яви Мод” ООД, “Це Фау Ве МОД” ООД и др. Фирмите работят предимно по поръчка и на “ишлеме”. Голяма част от продукцията се изнася за страни от Европейския съюз.

### ***Дървообработваща промишленост***

- В годините на прехода този традиционен за Община Търговище отрасъл беше почти напълно ликвидиран. В последните години чрез фирмите на малкия и среден бизнес успя да стабилизира позициите си. Водещи предприятия са “Мебел стил” ООД, „Спринт 73” ООД, Фабрика за врати и мебели „Лито” и др.

## **1.3. Приоритети за развитие на общината**

„Община Търговище - просперираща социална общност с устойчиво развитие, привлекателно място за бизнес и живот, работа за всички, високи доходи, развит туризъм, екологично селско стопанство, съхранена

природна среда и богат културен живот, икономика основана на знанието, територия със съвременна модерна инфраструктура съдействаща за възраждане” – това е визията за развитие на Община Търговище, очертана в Общински план за развитие за програмния период 2014 – 2020.

Основната стратегическа цел за развитие на Общината до 2020 „Да се постигнат стабилни темпове на икономически растеж и по-високи стандарти на жизнената среда”. В тази връзка са и очертаните приоритети:

1. Изграждане на конкурентноспособна и динамична общинска икономика
2. Развитие на аграрен сектор, хранително-вкусова индустрия и туризъм
3. Изграждане на качествена жизнена среда с модерни инфраструктури и съхранена екология
4. Развитие на човешките ресурси и социално сближаване
5. Укрепване на административния капацитет, развитие на професионалните умения в подкрепа на местната икономическа активност и усвояване на средства от структурните фондове и кохезионния фонд на ЕС.

Въпросът за енергийната ефективност специално е засегнат в **Приоритет 3: Изграждане на качествена жизнена среда с модерни инфраструктури и съхранена екология, Специфична цел 1: Обновяване и доизграждане на техническата инфраструктура, стимулираща развитието на конкурентноспособна общинска икономика, респективно доходите на населението, където Мярка 3: Енергийна ефективност** посочва конкретните дейности за постигане на приоритета и целта - Енергийната ефективност е средство за намаляване на разходите, подобряване на конкурентоспособността, сигурността на енергоснабдяването и опазване на околната среда. За това ще се разчита на пазарните сили, но също и на целенасочени предварителни действия на регионалната политика, насочени към:

- Разработване на програма за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници;
- Реализиране на програма за газификация на общински обекти;
- Топлинно саниране на големите обществени сгради (задължително по Закона за енергийна ефективност);
- Изработване и приемане на общинска програма за обновяване на жилищата (включително топлинна изолация);
- Подобряване и повторно представяне на проектното предложение за подмяна на уличното осветление с енергоефективно;
- Стимулиране на ползването на алтернативни/възобновяеми енергийни източници (чрез масово информирание за предимствата и възможностите).



## **2. Информационна основа**

### **2.1 Производство и доставка на енергия в общината**

В енергийния сектор Община Търговище, както всички други общини, играе ролята на потребител на енергия, а не на доставчик. Тази функция е тясно свързана със задълженията на общината да осигурява енергия на всички общински обекти: административни сгради, училища, детски градини, детски ясли, спортни зали, младежки дом, пенсионерски клубове и прилежащото им оборудване, а също така и уличното осветление. Основен източник на енергия за отопление е природния газ, с нафта се отоплява едто училище, а в селата за източник на енергия се употребява твърдо гориво (предимно дърва).

#### **▪ ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ**

Източник на електроенергия за община Търговище е националната електроенергийна система. На територията на общината няма изградени енергийни източници - ТЕЦ или ВЕЦ; двата преносни електропровода с напрежение 220 кВ и 400 кВ преминават транзитно, без да имат отношение към захранването на общината.

Общината получава захранване на 110 кВ от изградените в град Търговище подстанции - Търговище 1; Търговище 2 и Хан Крум. Шест електропровода с работно напрежение 110 кВ свързват подстанциите към националната мрежа и помежду им, с оглед възможност за резервно захранване и достатъчна сигурност при аварии.

Всички населени места от областта са електрифицирани, като селата се електроснабдяват от въздушни изводи 20 кВ, а в централната градска част мрежата е кабелирана. Общата дължина на въздушните ел.проводи СН в общината е 407 км, а на кабелните линии СН - 55 км. Изградените трансформаторни постове за битови, стопански и обществени консуматори са общо 482 броя с 577 трансформатора с обща инсталирана мощност 155 MW. Като цяло електроразпределителната система е реконструирана и поддържана на добро равнище с повишени механични и електрически параметри, резултат на което са значително спадналият брой аварии и смущения. Строителството на нови трафопостове решава потребностите от нарасналите товари.

#### **▪ ГАЗОСНАБДЯВАНЕ**

През територията на община Търговище минава северният клон на националната газопроводна система, като в град Търговище е изградена газоразпределителна станция (ГРС) за промишлено газоснабдяване. "АРЕСГАЗ" АД Варна е получила лиценз за изграждане на газоснабдителна мрежа за битови и обществени потребители в града, като общата дължина на изградената газоразпределителна мрежа вече е близо 30 км заедно с отклоненията и захранва обществени, битови и промишлени потребители.

## **2.2 Консумация на енергия**

### **▪ КОНСУМАТОРИ**

#### **ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ**

МБАЛ – Търговище АД; Специализирана Хирургична Болница за активно лечение ”Папуров”; ДКЦ 1-Търговище - ЕООД; ДКЦ – „Свети Иван Рилски” ООД; Районна Ветеринарно Медицинска служба; Спешна медицинска помощ, гр. Търговище; Център за психично здраве ; Медицински център д-р Тасков ЕООД; Медицински Център “Солигена” ООД; Медицински център - д-р Бонева ЕООД; Медицински Център – Абаджиев” ЕООД; Медицински център Вита-Ирис ЕООД; Медицински Център – Ортопедия и травматология ООД

#### **СОЦИАЛНИ ГРИЖИ:**

Комплекс за здравно социални услуги – Търговище; Центрове за настаняване от семеен тип; Дневен център за възрастни хора; Обреден дом – 2 сгради; Клубове на пенсионера и др.

#### **ОБРАЗОВАНИЕ:**

В общината функционират 36 образователно-възпитателни заведения, 26 в града и 10 в селата. Училищната мрежа включва 22 училища. В града има 14 училища: 2 средни общообразователни; 4 основни; 1 спортно училище; 5 професионални гимназии; 2 специални училища. В селата функционират 8 училища: 7 основни и 1 обединено. Целодневните детски градини 12, от които 10 детски градини са в града с групи от селата и 2 са в селата

На територията на общината работи и „Център за професионално и личностно развитие- обединен детски комплекс” включващ Център за работа с деца; Ученическа спортна школа, Школа за изобразително изкуство.

#### **КУЛТУРА:**

Център за младежки дейности и инициативи; Държавен куклен театър – Търговище; Драматичен театър Търговище; Регионална библиотека "Петър Стъпов"; ОНЧ "Напредък"-Търговище и 42 читалища на територията на общината; Исторически музей; Художествена галерия “Никола Маринов” и др.

#### **ДЪРЖАВНИ И ОБЩЕСТВЕНИ ИНСТИТУЦИИ:**

Община Търговище; Област Търговище; Окръжна прокуратура; Окръжен съд; Административен съд; Регионална Дирекция Социално подпомагане; НАП; РСПАБ; “Български пощи”; “ВиК” ООД, РДВР – Търговище, Военно окръжие и казарми към МО и др.

## **ХОТЕЛИ**

Хотелски Комплекс "Белия Кон"; Хотелски Комплекс "Рай"; Хотелски Комплекс; Терра Европа"; Хотел "Мизия"; Хотел „Хан Крум“; Хижа „Младост“; Хижа ;Туристически информационен център;

## **БАНКИ:**

Сгради на офиси и клонове на над 15 банкови учреждения – Обединена Българска банка – АД; Банка Хеброс АД; Пощенска Банка, Райфайзенбанк ЕАД; SG Експресбанк; Алфа Банк; Юнионбанк АД; Банка ДСК и др.

## **ОБЩИНСКИ ДРУЖЕСТВА**

"ЗНАМЕ" ЕООД - Издаване на вестник "Знаме", сделки с интелектуална собственост

"ОБЩИНСКИ ПАЗАРИ" ЕООД - Организиране ползването на Общински пазари и тържища, строителство, ремонт и поддръжка на търговски обекти.

"АДАПТ" ЕООД -Проучване и проектиране на градоустройствени решения; жилищни, обществени и промишлени сгради;интериор.

## **ОБЩИНСКИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

ОП "ФЛОРА" - Поддържане на паркове и градини, ново строителство, производство на разсади

ОП "БКС - ТЪРГОВИЩЕ" -Строително - монтажни работи и поддържане на хигиената

ОП"СОЦИАЛНИ И ОХРАНИТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ" - Поддържане на общинския жилищен фонд, паркингите и общинското имущество

## **СПОРТНИ СЪОРЪЖЕНИЯ:**

- Зала по стрелба с бойно оръжие

-Спортна зала “Дечко Стефанов” - гр. Търговище - Зала баскетбол, волейбол и хандбал, Зала шахмат

-Стадион “Димитър Бурков” - гр. Търговище - Футболен терен (официален стадион на ПФК “Светкавица”), Лекоатлетическа писта

- Комплекс “Неделчо Камов”- гр. Търговище - Футболно игрище, Кортово футболно игрище (хандбал), Зала тенис на маса, Зала бокс и борба и Площадка за тенис на корт

-Комплекс учебно - тренировъчен център - гр. Търговище - Зала борба -Зала спортна стрелба, Зала спортна и художествена гимнастика, Зала щанги и силова подготовка, Баскетболна площадка, Тунел за стрелба с боен пистолет

Работнически спортен комплекс – гр. Търговище - Спортният комплекс е изграден на терен от 59000 кв.м. и включва: Зала за баскетбол, волейбол, хандбал и тенис на корт, Футболно игрище, Лекоатлетическа писта, Корт

“Потребител” е най-широко застъпената в общината функция. Разходите за енергия вземат значителен обем от общинския бюджет. Енергопотреблението по целеви групи в Община Търговище за 2007г. е както следва:

Целеви групи	КОЛИЧЕСТВО		СТОЙНОСТ	
	Мвтч	%	Лева	%
Административни сгради	793.780	10.09%	68165.22	9.72%
Детски градини, ОДЗ	1972.006	25.07%	187054.41	26.67%
Училища	2650.079	33.69%	196003.21	27.94%
Детки ясли	832.127	10.58%	74961.16	10.69%
Осветление улици и площади	759.584	9.65%	85268.26	12.16%
Осветление селища	858.630	10.92%	89894.47	12.82%
Всичко	7866.206	100,00%	701346.73	100,00%

С най-голям дял в енергопотреблението в общината са целевите групи: “Училища”; “Детски градини и “Детски ясли”. Съпоставено с енергопотреблението в съответните целеви групи в други общини, същото в Община Търговище е на сравнително добро ниво, благодарение на извършените газификация на общинските обекти и реконструкция и модернизация на уличното осветление.

### 2.3 Дейности на общината като регулатор и мотиватор

Общината е в състояние да упражнява контрол върху редица дейности водещи до повишаване на енергийната ефективност, да взема стратегически решения свързани с това и в границите на своите компетенции да налага на инвеститорите изпълнения на мерки с подобен характер. Основни инструменти:

- Приоритетизиране на дела на своите инвестиции в мероприятия водещи до понижаване на разхода на енергия;
- Провеждане на информационна кампания сред ползвателите на общинските сгради, в училищата, детските градини и детски ясли за прилагане организационни мерки за разумно използване на енергията, с цел намаляване на разходите;
- Прилагане на организационни и технически мерки с цел намаляване енергийните загуби и повишаване на енергийната ефективност в сградите общинска собственост;
- Одобряване на устройствени планове;
- Оптимизиране на транспортните схеми;
- Прилагане на енергоефективни и екологично съобразени технологии;

- Насърчаване на частната инициатива свързана с реализиране на енергоефективни мероприятия;

Основните проблеми тук са липсата на нормативна база и правомощия за вменяване на задължителни мероприятия в процеса на проектиране и изпълнение на проекти от частни инвеститори. Липса на достатъчни финансови средства у инвеститорите за реализация подобен род действия.

Тук действията могат да бъдат насочени в две посоки:

- първо: влияние върху крайния потребител на енергия – предприятия, фирми, търговски обекти, домакинства и
- второ: пряко върху фирмите играещи енергоразпределителна роля – тук по скоро е ролята на фирмите като “помощник” на общината.

## **2.4 Обобщена оценка на изходното състояние**

Както се вижда от направената справка в т.2.2, най-голяма консумация на енергия в общината имат учебните заведения и детските градини както и детските ясли. Въпреки реализираните мерки за смяна на горивната база от течно гориво на природен газ, специфичните разходи са по-големи от съществуващите ключови стойности. От направената оценка се вижда, че най-голяма е консумацията в детските градини. Основните причини, които водят до проблеми, свързани с ефективното използване на енергията в сградите са:

- амортизирани отоплителни инсталации в сградите, собственост на общината;
- лошо физическо състояние на сградните обвивки – неуплътнена и повредена дограма, лоша изолация, течове и др.
- липса на автоматизация при управление на производството и консумация на енергия в сградите;
- осветлението в сградите с енергоемки и амортизирани светлоизточници;

Чрез енергийноефективна реконструкция и обновяване на обектите и инсталациите могат да се постигнат значителни икономии, както и подобряване на комфорта в тях до нормативно определените равнища. Общината трябва да проучи възможностите за въвеждане на възобновяеми източници на енергия.

## **2.5 Потенциал за енергийна ефективност**

В момента се реализира само производство на топлинна енергия, в сградите собственост на общината. Тя няма пряко отношение към производството и разпределението на енергия. В случая общината е основно консуматор. Възможни сфери на въздействие са подобрене на съществуващите отоплителни инсталации, намаляване на загубите от преноса и загубите при самата консумация.

На територията на общината няма природни ресурси за производство на енергия. Потенциално възможно е използването на алтернативни източници за производство – слънчеви инсталации в детските заведения.

При използване на енергийната ефективност като мярка за постигане на положителни резултати е задължително извършването на енергийни обследвания за общинските обекти, които ще разкрият потенциала за въвеждането им.

От изключително важно значение е извършването на топлоизолационни мерки (саниране), подмяна на амортизираната дограма. Отоплителните инсталации в сградите с амортизирани и е необходим основен ремонт а също така и въвеждането на автоматизирана система за управление на енергопроизводството и енергопотреблението, за да се постигне енергоспестяващ ефект и намаляване на разходите за отопление.

### **3. Цели и приоритети на енергийната програма**

Главна задача на общинската програма за енергийна ефективност е прилагането на оптимален вариант от мерки за енергийна ефективност в средносрочен период и постигането на максимални икономически, социални и екологични резултати. Целите се определят въз основа на приоритетите за развитие на общината. Те отговарят на националните приоритети за енергоспестяване и намаляване на вредните емисии в атмосферата.

Разработването и изпълнението на общинската програма за енергийна ефективност следва да преминава през поредица от взаимосвързани действия:

- Определяне на базовото състояние на общинските обекти
- Избор на приоритетни целеви групи
- Избор и оценка на възможните действия
- Осъществяване на програмата
- Наблюдение, анализ и оценка на резултатите от програмата

Програмата за енергийна ефективност е насочена предимно към общинския сектор – сградите и услугите, при които общината изпълнява функцията си на консуматор на енергия. Мерките се съсредоточават предимно в сгради на училища, детски градини, здравни и обществени заведения и в системата на уличното осветление.

**Конкретните цели** на програмата за енергийна ефективност на община Търговище са :

- Намаляване на разходите за енергия на общинския бюджет;
- Намаляване на разходите за енергия за крайните консуматори;
- Подобряване на работния климат в обекти на общинска издръжка и привеждането му в съответствие с нормативните изисквания;
- Подобряване качеството на уличното осветление и повишаване на

безопасността на движение по улиците в общината;

- Подобряване качеството на жизнената среда – това включва комфорта на обитаване, поносими сметки за енергия и др.
- Опазване на околната среда в общината – качество на въздуха, почвата и др.

Реализирането на мерки за енергийна ефективност е в интерес не само на общините, а и на държавата и обществото като цяло. Това е невъзможно без координация и взаимодействие между всички слоеве. Основен фактор при координацията, както и водеща роля за тези процеси е необходимо да изпълняват общините. Общинските обекти са с една значителна част от консумацията на енергия в общината, така че повишаването на тяхната енергийна ефективност може да доведе до сериозни икономии и е пример за подражание в останалите сектори. Поради това общините пряко са заинтересовани от повишаването на своята енергийна ефективност, както и налагането на това върху всички в сферата им на влияние.

Трябва да се отбележи добрата екологична страна на енергоефективната политика. Комбинация между екологични енергоикономични действия може да е сериозен аргумент при кандидатстване за финансиране от специализирани фондове. Чрез разумни и реални инвестиции е възможно постигане на оптимален ефект.

## ***ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ ЗА ПРОЕКТИ И МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ:***

### **ИНДУСТРИЯ**

- Приоритетите на общината се свеждат до намаляване на енергийното потребление на предприятията, което ще се отрази на качеството на въздуха и на възможността за осигуряване на допълнителни работни места (вследствие икономията на средства). За да се получат необходимите енергоспестяващи резултати фирмите трябва да предприемат следните мерки:
  - подобряване на енергийното управление, подобряване на топлинните и енергийни елементи от помещенията, производствените и спомагателните процеси, както и друго оборудване, свързано с производството;
  - използване на енергийно ефективни материали и продукти, намаляване на отрицателните ефекти върху околната среда и спестяване на енергия и др.;
  - изграждане мощности за получаване на ел. енергия чрез използване на слънчева енергия;
  - проучване възможностите за Възобновяеми енергийни източници (ВЕИ);

## **УСЛУГИ В ПОДКРЕПА НА БИЗНЕСА**

- Изграждане на мрежа от организации в подкрепа на бизнеса – предоставяне широк набор от информационни и консултантски услуги (консултации за стартиране и ръководене на бизнес, включително бизнес планиране, маркетинг, финансово управление, правни съвети и др.) за стартиращи и съществуващи МСП;

## **ИНФРАСТРУКТУРА**

### **Социална инфраструктура**

- Одити за енергопотребление и мерки за енергийна ефективност (напр. топлоизолация, смяна на дограма, локални инсталации, връзки към системите за топлофикация, газоснабдителни тръбопроводи или алтернативни възобновяеми енергийни източници) на:
  - общински образователни институции – детски ясли и градини, основни и средни училища;
  - на лечебни и здравни заведения за спешна помощ
  - институции, предоставящи социални услуги;
  - културни центрове, театри, читалища, библиотеки и други обекти, свързани с културния живот;
- Използване топлината на естествени минерални водоизточници за изграждане на закрит плувен басейн

### **Жилищни сгради**

Обновяване на общите части на многофамилни жилищни сгради, както следва: ремонт на следните основни елементи от конструкцията на сградата (покрив, фасада, дограма по фасадата, стълбищна клетка, външни и вътрешни коридори, входни врати и площадки, асансьори), вертикални технически инсталации (водоснабдяване, канализация, електричество, топлофикация, телекомуникации, противопожарни кранове) на сградата,

Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение, чрез обновяване и промяна предназначението на съществуващи сгради, собственост на публични власти или сдружения с нестопанска цел;

Одити за енергопотребление и мерки за енергийна ефективност за всички проекти в жилищни сгради, споменати по-горе (напр. топлоизолация, смяна на дограма, локални инсталации, връзки към системите за топлофикация, газоснабдителните тръбопроводи или алтернативни възобновяеми енергийни източници);



## **Градска среда**

Рехабилитация и реконструкция на градски улични мрежи и въвеждане на енергоефективно улично осветление и други мерки за повишаване на сигурността и предотвратяване на престъпността, като осветление на паркови площи, охранителни системи за наблюдение и мониторинг на обществени места и др.;

Рехабилитация и изграждане, възстановяване и създаване на зони за обществен отдых;

Изграждане/ реконструкция/ рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, подновяване и подобряване достъпа за хора с увреждания, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони, алеи и подлези за пешеходци и велосипедисти, вкл. свързани дейности като поставяне на указателни знаци, изграждане на паркинги встрани от главни улици и др.;

## **Транспорт**

Разработване и подобряване на системи за обществен градски транспорт, използващи автобуси, трамваи, тролей, които отговарят на европейската нормативна уредба за вредни емисии от двигателите и мерки за използване на възобновяеми/алтернативни енергийни източници в градския транспорт;

оптимизация на транспортния поток (особено този на обществения транспорт);

- подобряване на инфраструктурата и подобряване на експлоатационните условия на транспортната инфраструктура с оглед повишаване енергийната ефективност.

## **ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ**

Изпълнението на програмата за енергийна ефективност не би било ефективно ако не се изгради система за нейното информационно +обслужване на местно и национално равнище. Използването на медиите за представяне на информация за целите и приоритетите на енергийната програма ще спомогне за включване на всички отрасли в решаването на проблемите за ефективното използване на енергийните ресурси. Приоритетно трябва да се предвидят мерки за информираност на гражданите, които да бъдат насочени към възможностите за икономия на енергия в техните домове и офиси (изолации, енергоспестяващи осветителни тела, подмяна на дограма, срок на откупуване на различните мерки и др.). Това може да се осъществи чрез:

- информационни кампании в местните средства за масова информация

- ден на енергийната ефективност в общината
- разяснителни кампании относно енергийните класове на битовите уреди
- представяне резултати от изпълнение на проекти

## **ИЗГРАЖДАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ**

**Реализиране на междурегионално сътрудничество в следните направления**

- Превенция на риска;
- Възстановяване на градските райони;
- Възобновяеми енергийни източници;
- Жилищна политика;
- ИКТ-мрежи/информационно общество ;
- Транспорт/модел за организация на транспорта;
- Разработване на модели за междуобщинско сътрудничество

### **Подобряване на управлението**

- Стратегическо планиране и изпълнение на политики/стратегии
- Партньорство в процеса на формулиране на политики
- Координация в структурите на държавната администрация
- Обмяна на опит и добри практики в държавната администрация

## **4. Проекти и дейности, включени в енергийната програма**

Както се вижда от направения анализ за енергопотреблението по целеви групи най-голяма е консумация на енергия целеви групи “Образование” и “Детски градини”. Във връзка с това в общинската енергийна програма са включени предимно проекти и дейности изпълняващи енергийно ефективни мерки главно в тези целеви групи, целящи подобряване на работния климат в обектите, подобряване качеството на работа на отоплителните и осветителни системи, намаляване на бюджетните разходи вследствие на постигнатите икономии на енергия. По целеви групи разпределението на проектите е следното:

- **Целева група “Образование”**
  - I СОУ “Св.Св.Седмочисленици”
  - II СОУ “Проф. Никола Маринов”
  - II ОУ “Н.Й.Вапцаров”
  - III ОУ “П.Р.Славейков”
  - IV ОУ “Иван Вазов”
  - СОУ “Спортен профил”

Програмата предвижда: извършване на енергийно обследване; ремонт на отоплителната инсталация; въвеждане на система за автоматично управление на отоплението; смяна на дограма (без I СОУ, II СОУ и I ОУ на

които дограмата е подменена) направа на топлоизолация на сградата; ремонт на осветителната инсталация. Сградата на I ОУ „Христо Ботев” е основно ремонтирана по програма „Обновяване и модернизирание на общинската образователна инфраструктура”, осъществявана по ОПРР 2014-2020”

▪ **Целева група “Детски градини”**

- ДГ № 1 „Веселушко”
- ДГ № 2 „Осми Март”
- ДГ № 3 „Здравец”
- ДГ № 5 „Червена шапчица”
- ДГ № 6 „Пролет”
- ДГ № 7 „Снежанка”
- ДГ № 8 „Слънце”
- ДГ № 9 „Приказка”
- ДГ “Пчелица”

Програмата предвижда: извършване на енергийно обследване; ремонт на отоплителната инсталация; въвеждане на система за автоматично управление на отоплението; смяна на дограма; направа на топлоизолация на сградата; ремонт на осветителната инсталация; смяна на амортизирани котли. Сградите на ДГ № 7 и ДГ № 9 са основно ремонтирани по програма „Обновяване и модернизирание на общинската образователна инфраструктура”, осъществявана по ОПРР 2014-2020”

▪ **Целева група “Детски ясли”**

- Детска ясла № 1
- Детска ясла № 2
- Детска ясла № 3
- Детска ясла № 5

Програмата предвижда: извършване на енергийно обследване; ремонт на отоплителната инсталация; въвеждане на система за автоматично управление на отоплението; смяна на дограма; направа на топлоизолация на сградата; ремонт на осветителната инсталация. Сградата на Детска ясла № 1 основно ремонтирана по програма „Обновяване и модернизирание на общинската образователна инфраструктура”, осъществявана по ОПРР 2014-2020”

▪ **Целева група “Административни сгради”**

- Сграда на общинската администрация

Програмата предвижда: извършване на енергийно обследване; ремонт на отоплителната инсталация; въвеждане на система за

автоматично управление на отоплението; смяна на дограма; направа на топлоизолация на сградата; ремонт на осветителната инсталация.

- **Целева група “Улично осветление”**

През 2003/2004 г. в общината беше подменено уличното осветление с енергоспестяващи осветителни тела. Предстои провеждането на мерки по поддръжка и профилактика на съществуващата осветителна уредба.

През 2015-2016 г. бе осъществена обществена поръчка с предмет: „Рехабилитация на уличното осветление в гр. Търговище и селищата на общината”

## **5. Очаквани ефекти от изпълнението на програмата**

След реализиране на програмата се очакват следните ефекти:

- **Икономия на енергия**

Очаква се икономия на ел.енергия от използването енергоспестяващи осветителни тела в уличното осветление и сградите, както и на модерно и нискоенергийно кухненско оборудване в детските заведения и ясли.

- **Икономически ефект**

След реализиране на програмата се очаква и реализирането на икономия на средства които могат да бъдат използвани за други общински дейности.

- **Екологичен ефект**

Очакваният екологичен ефект ще се изрази в намаляването на вредните емисии вследствие на намалената консумация на горива и енергия и подобрените условия на енергопотребление.

- **Подобряване качеството на общинските услуги**

С реализирането на мерките за енергийна ефективност ще се подобрят общинските услуги, предимно в подобряване комфорта, качеството на отоплението в училищата, детските градини и детските ясли. Отоплението и осветлението ще се доближат до нормативните изисквания.

- **Допълнителни ефекти**

Комплектът от енергоспестяващи мерки по програмата за енергийна ефективност в Община Търговище ще има значим социален ефект, изразяващ се в следното:

- поддържането на нормални температури в класните стаи и занимални ще доведе до намаляване заболяемостта сред учащите се и децата и повишаване на тяхната успеваемост;

- мотивирането на поведение за енергийна ефективност сред учащите, ще доведе до повишаване на тяхното съзнание и активност в тази насока;
- спестяване на средства за енергия и насочването им за други мероприятия;
- обществено одобрение на политиката на общината в тази насока.

## **6. Необходими инвестиции и финансово осигуряване**

Необходимите средства за реализиране на целевата програма за енергийна ефективност за периода 2020-2024 год. са в размер на 18 903 000 лева.

В момента общините не разполагат със собствени финансови средства за инвестиции в проекти по енергийна ефективност, а в интерес е да се реализират подобни проекти, тъй като се изразходват значителни средства от бюджета за енергийни ресурси. Реализирането на подобни проекти не само ще облекчи общинския бюджет, но и ще доведе до повишаване благосъстоянието на жителите на общината. Те са атрактивни и изгодни, тъй като генерират енергоспестяващи ефекти а не разходи. При реализирането на проекти за подобряване на енергийната ефективност няма дълги периоди на строителство и средствата започват да се възстановяват веднага след влягането им. Инвестирането в енергийната ефективност не е самоцел, а средство за намаляване на разходите, подобряване на националната конкурентноспособност, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда, както и средство за борба с бедността и създаване на допълнителна заетост.

Проектите и необходимата информация за тях по точки 4,5 и 6 са дадени в “Приложение” №1

По долу са посочени възможните начини за осигуряване на финансиране на проекти по енергийна ефективност

### **▪ Програми, фондове**

Цялостно или частично финансиране на инвестиционните програми може да бъде осигурено чрез национални или чужди фондове и международни програми. По важните фондове и програми, които предлагат възможности за кредитно или безвъзмездно финансиране на проекти за ЕЕ са:

- Фонд “Енергийна ефективност” - По силата на Закона за енергийна ефективност се създаде фонд “Енергийна ефективност”. Фондът управлява финансовите средства, предоставени за инвестиционни проекти за развитие на енергийната ефективност съобразно приоритетите, заложи в краткосрочните и дългосрочните програми по ЕЕ, приети от Министерския съвет;
- Международен фонд “Козлодуй”;
- Национален доверителен екофонд;

- Предприятие за управление на дейностите за опазване на околната среда и други;
- Оперативни програми

### **ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”**

Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие

Операция 1.1. Социална инфраструктура

Операция 1.2. Жилищна политика

Операция 1.4. Подобряване на физическата среда и превенция на риска

Операция 1.5. Системи за устойчив градски транспорт

Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност

Приоритет 4: Създаване на регионални и местни мрежи, сътрудничество и изграждане на капацитет

Операция 4.2. Междурегионално сътрудничество

### **ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТ”**

Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес средата”

Област на въздействие 2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса

*Индикативна операция 2.2.1. Създаване на мрежа от организации, предоставящи консултантски и информационни услуги за предприятията*

Област на въздействие 2.3. Въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници

*Индикативна операция 2.3.1. Въвеждане на енергоспестяващи технологии в предприятията*

### **ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА «ОКОЛНА СРЕДА»**

Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци

### **ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ”**

Приоритетна ос 1: “Добро управление”

Операция 1.3 - Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики

Операция 1.4 - Администрацията – партньор на бизнеса

Приоритетна ос 2: “Управление на човешките ресурси в държавната администрация, съдебната система и структурите на гражданското общество”

Операция 2.5 - Сътрудничество и добри практики при управление на човешките

ресурси в държавната администрация, структурите на гражданското общество и съдебната система

## **7. Организация за изпълнение**

### **▪ Институционализиране**

За реализирането на програмата е необходимо да се сформира екип с представители на общинския съвет, общинска администрация и съинвеститори, с административни ръководители на обекти, консултанти.

Общинската програма за 2020-2024 год. за енергийна ефективност има отворен характер и в срока си на действие ще се усъвършенства и допълва в зависимост от конкретните задачи и наличие на необходимите финансови средства. Включените конкретни обекти на този етап са свързани с реалните потребности. Успешното и активно включване за участие на община Търговище в различните национални, регионални и местни проекти за евроинтеграция и сътрудничество за съвместно финансиране ще допринесат за бързо и по-цялостно осъществяване на поставените цели.

### **▪ Срокове за изпълнение**

Срок за изпълнение на програмата - 2020-2024 година.

Важно условие за изпълнение на програмата е контролът, който ще упражняват общинската администрация и постоянните комисии към Общинския съвет:

- правилното и стриктно спазване на ЗУТ, чл.169, ал.1, т.е. как трябва да бъдат проектирани и изпълнени строежите;
- съгласуване, одобряване, разрешаване на строителството на инвестиционни проекти – ЗУТ (чл.137,141,142,145 и 148);
- стриктно спазване на Закона за обществените поръчки;
- ангажираната отговорност на общинската администрация в държавните приемателни комисии – Наредба №2 за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минималните гаранционни срокове за изпълнение на строителни монтажни работи, съоръжения и строителни обекти (ДВ, бр.72/2003 г.) и Наредба №3 за съставяне на актове и протоколи по време на строителството (ДВ, бр.72/2003 г.)

За всеки обект от Общинската програма за енергийна ефективност да се определят отговорни лица, представители на училищата, детските градини и детските ясли в които ще се прилагат мерките за енергийна ефективност. Те ще работят съвместно със сформирания работен екип.

## **8. Мониторинг, оценка и докладване на резултатите**

За реализиране на общинската програма по ЕЕ и наблюдението за изпълнението и е необходимо създаването на Общински съвет по енергийна ефективност. За успешното реализиране на политиката по ЕЕ е необходимо да се наблюдава изпълнението на инвестиционните програми и да се прави периодична оценка на постигнатите резултати. Обективната оценка на изпълнението програмите за ЕЕ изисква да се прави съпоставка

между вложените финансови средства и постигнати резултати. За целта е необходимо в общинския съвет по ЕЕ да се докладва информацията относно:

- оптимизиране на обема и повишаване достоверността на набираната статистическа информация;
- поддържане на информационната система за енергопотреблението в общината;
- резултати от изпълнението и ефектите от програмата по ЕЕ в общината.

Мониторингът и оценката на заложените мерки не би бил ефективен без приноса на заложените в държавния бюджет средства. В съответствие със Закона за енергийната ефективност, ще се изготви отчет с оценка на приложените мерки.

## **Заключение**

При пълна реализация на програмата чрез енергийно ефективна реконструкция и обновяване на обектите и инсталациите могат да се постигнат значителни спестявания на горива и енергия, както и подобряване на комфорта в тях до нормативно определените равнища.

Усилията в посока на надеждно и съобразено с изискванията на околната среда енергоснабдяване ще са успешни, само ако са придружени от мерки за оползотворяване на високия потенциал за енергийна ефективност в резултат на което ще се получи:

- намаляване на разходите за енергия и горива с 30%
- подобряване на качеството на общинските енергийни услуги, като се постигнат и постоянно се поддържат нормативните изисквания за осветеност и температурен режим в общинските сгради.
- намаляване на вредните емисии на парникови газове с 409tCO<sub>2</sub>/год.

Изготвянето на общински програми е задължителна част от държавната политика по ЕЕ и налага участието на съответните регионални и местни структури. Разработването им и изпълнението на предвидените в тях проекти е част от регионалната политика за устойчиво развитие. Мерките по ЕЕ ускоряват икономическия растеж, подпомагат опазването на околната среда, повишават жизнения стандарт на населението в съответния регион и т.н.



**СПИСЪК НА ПРОЕКТИТЕ, ВКЛЮЧЕНИ В ПРАГРАМАТА ЗА ЕНЕРГИЙНА  
ЕФЕКТИВНОСТ ЗА 2020-2024 ГОДИНА  
ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ**

№	Обект	Потребява на енергия за година	Необходими инвестиции	Икономия на енергия	Икономия на средства	Спестени емисии	Срок на откупване на ЕЕ мерки (прогнозен)
		Mwh/год	хил. лв.	Mwh/год	лв./год	tco2/год.	години
1	Енергийноэффективна реконструкция сграда I СОУ	422	2962	179	15430	36,78	9,5
2	Енергийноэффективна реконструкция сграда II СОУ	368	1500	157	13500	32,16	9,5
3	Енергийноэффективна реконструкция сграда II ОУ	367	1400	161	13830	32,33	9,5
4	Енергийноэффективна реконструкция сграда III ОУ	411	2100	175	15070	35,90	9,5
5	Енергийноэффективна реконструкция сграда IV ОУ	503	3350	201	17370	43,00	9,5
6	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ 1	256	794	131	11310	26,92	11
7	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ 2	148	282	41	4100	26,65	6
8	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ 3	113	260	47	4060	10,81	6
9	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ 4	132	390	58	5030	12,94	6
10	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ 6	179	880	87	7540	18,38	11
11	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ 8	187	680	90	7750	19,04	11
12	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ 10	204	250	95	8200	20,47	7
13	Енергийноэффективна реконструкция сграда ДГ „Пчелица”	215	1225	101	8720	21,70	11
14	Енергийноэффективна реконструкция сграда Детска ясла 2	221	370	108	9340	22,73	7
15	Енергийноэффективна реконструкция сграда Детска ясла 5	244	460	124	10680	25,56	7
16	Енергийноэффективна реконструкция сграда на община	609	2000	151	13030	33,67	11